

**Motivatie voor de wijzigingen in het
kaartbeeld - de verbeelding - bij het
nieuwe bestemmingsplan
Nijmegen-Midden**

P.F.J. Franzen
senior beleidsarcheoloog
gemeente Nijmegen
19-01-2015

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave.....	3
1 Motivatie voor de wijzigingen in het kaartbeeld	4
1.1 Werkwijze.....	4
1.2 Uitvoering.....	4
2 Uitgevoerd archeologisch onderzoek	5
3 De kadasterkaart van 1832	6
4 Het beleg van Nijmegen in 1794	8
5 Schansen op de kaart?.....	12
6 De Tweede Wereldoorlog	12
7 Veranderingen in het kaartbeeld	13
7.1 Terreinen die in waarde dalen:	14
7.2 Terreinen die in waarde stijgen:.....	14
8 Conclusie.....	15

1 Motivatie voor de wijzigingen in het kaartbeeld

Dit document onderbouwt de veranderingen in het kaartbeeld van het bestemmingsplan Nijmegen-Midden, de zogenaamde verbeelding, ten opzichte van het oude bestemmingsplan Nijmegen-Midden. De veranderingen worden ook gemotiveerd, zodat voor iedereen inzichtelijk is waarom deze veranderingen doorgevoerd zijn.

1.1 Werkwijze

Bij het opstellen van het nieuwe bestemmingsplan Nijmegen-Midden is voor het onderdeel archeologie gekeken naar een aantal zaken. Het gaat hierbij om:

1. uitgevoerd archeologisch onderzoek sinds het opstellen van de vorige plankaart;
2. bebouwing die voorkomt op de kadasterkaart van 1832;
3. kampementen van een Franse kaart met de situatie uit 1794;
4. de topografische kaart opgesteld door De Man in 1799;
5. informatie over de Tweede Wereldoorlog;
6. andere informatie, zoals mondelinge mededelingen.

1.2 Uitvoering

Voor het achterhalen van het uitgevoerde onderzoek binnen het plangebied is de landelijke database Archis2 geraadpleegd. Hierin wordt al het archeologisch onderzoek in aangemeld en beschreven. Daarnaast zijn de gegevens van het Bureau Archeologie en Monumenten van de gemeente Nijmegen geraadpleegd. Dit is in de vorm van een GIS beschikbaar en koppelt de exacte locatie aan de archeologische onderzoeksgegevens binnen de gemeente Nijmegen.

Bij de gemeente Nijmegen is, met dank aan het regionaal archief en vrijwilligers, een gevectoriseerde kaart beschikbaar met daarop alle kadastrale gegevens in 1832. Deze kaart is gekoppeld aan de andere gegevens betreffende het plangebied. Een voor het publiek toegankelijke versie is te vinden op het internet.¹

De Franse Nationale Bibliotheek heeft online een groot aantal kaarten en documenten beschikbaar gesteld. Een daarvan is de kaart van het beleg van Nijmegen door Franse troepen in 1794.² In een afgeleide vorm is deze ook opgenomen in een studie over de oorlog tussen Frankrijk en de Republiek der Vereenigde Nederlanden, die in 1795 eindigde met het einde van de Nederlandse Republiek.³ Deze kaart is gebruikt omdat het binnen het plangebied een kampement laat zien, dat mogelijk nog als archeologische waarden in de grond aanwezig is.

De gegevens over de Tweede Wereldoorlog zijn afkomstig uit een aantal verschillende bronnen. Dat zijn ten eerste gedetailleerde Britse inlichtingenkaarten uit de periode september 1944 – eerste kwartaal 1945, waarop aangegeven is waar welke Duitse stellingen aanwezig zijn of waren. Nadrukkelijk moet gezegd worden dat de geallieerde stellingen er niet op staan. Door de gevoelige aard van deze gedetailleerde informatie (met het oog op het zoeken naar munitie en archeologische resten) zijn deze kaarten niet openbaar. Ten tweede is op het internet een voor alle burgers inzichtelijke kaart beschikbaar, waarop onder andere de beschadigingen uit de

¹ <http://www.nijmegen.nl/imap/> en <http://kaart.nijmegen.nl/historie/> (geraadpleegd eind november 2014).

² <http://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b8495453m> (geraadpleegd eind november 2014). Op <http://kaart.nijmegen.nl/historie/> is een minder goede versie te vinden.

³ F.H.A. Sabron *De oorlog van 1794-95 op het grondgebied van de Republiek der Vereenigde Nederlanden*, Breda 1892-93.

zogenaamde 'granatentijd' staan, de verwoestingen die het bombardement van februari 1944 heeft aangericht, en welke gebouwen door de Duitse bezetter gevorderd waren. Voor het plangebied is met name die laatste informatie van belang.⁴ Ten derde is gebruik gemaakt van kennis opgedaan bij archeologisch onderzoek door het Bureau Archeologie en Monumenten van de gemeente Nijmegen.

Als laatste bron zijn mondelinge mededelingen meegenomen, als er bijvoorbeeld geen geschreven bronnen van oud onderzoek beschikbaar zijn. Veel archeologisch en historisch onderzoek in het (sub-recente) verleden in Nijmegen is uit kostenoverwegingen niet uitgewerkt en gepubliceerd. Dat maakt het vaak erg lastig te achterhalen wat er nu echt onderzocht is, en wat de uitkomsten van dergelijk onderzoek waren. Dit komt de betrouwbaarheid van de gebruikte data niet ten goede, en er bestaat het risico dat na verloop van tijd deze gegevens voorgoed verloren gaan. Veel te vaak is dit helaas de enige bron van informatie. Deze informatiebron is gebruikt als aanvulling op de vorige, geschreven of gedrukte bronnen.

2 Uitgevoerd archeologisch onderzoek

Sinds 1994 zijn binnen het plangebied 5 archeologische onderzoeken uitgevoerd. Het gaat hierbij om vier waarnemingen en één proefsleuvenonderzoek. Deze zijn in een tabel opgenomen, waarbij onder andere is vermeld waar deze onderzoeken hebben plaatsgevonden, de aard van het onderzoek, en de conclusie die uit dit onderzoek getrokken is. Tenslotte is aangegeven welke gevolgen dit heeft voor de archeologische waarde van het onderzochte gebied. Voor zover er rapporten van deze onderzoeken beschikbaar zijn, zijn deze aangegeven. Op basis van de onderzoeken zijn de bedoelde terreinen allen afgewaardeerd. In theorie had de uitkomst ook kunnen zijn dat er gebieden een hogere waarde hadden moeten krijgen, maar dit is hier niet het geval.

Hieronder staan de uitgevoerde onderzoeken opgesomd, met een volgnummer, locatie en de aard van het onderzoek. Dat laatste is in zoverre van belang dat niet elk archeologisch onderzoek gelijk is. Bij de meeste vormen van archeologisch onderzoek wordt namelijk maar in geringe mate de bodem verstoord. Dit ligt in lijn met de wetenschap dat opgraven of onderzoeken betekent dat het onderwerp vernietigd wordt, en dat behoud in situ de kern is van het internationale, nationale en gemeentelijke beleid. Alleen bij de meest ingrijpende vorm van archeologisch onderzoek, een opgraving, blijven er in principe geen archeologische resten in de bodem achter. In alle andere gevallen, mits ze überhaupt aanwezig waren, is dat wel het geval. Vaak ook wordt het onderzoek maar zover doorgevoerd als de geplande bodemversturende ingrepen zullen gaan. Ook dit is het gevolg van het behoud in situ principe, en natuurlijk een direct gevolg van de kosten van archeologisch onderzoek. Archeologisch onderzocht wil dus niet altijd zeggen dat er nadien geen archeologie meer aanwezig is.

nr	project code BAMN	locatie	datum	soort onderzoek	beschrijving
1	Gg1	hoek kruising Groensestraat – Sint Annastraat	dec 2002 – jan 2003	waarneming	kelders 19 ^{de} eeuwse bierbrouwer onder nieuwbouw.
2	Gg2	Groenestraat 210 (kinderdagverblijf De Tweeling)	nov 2008	waarneming	alleen recente sporen en 'mager' akkerpakket.
3	Ha1	riolering kop van de Hatertseweg	dec 1994	waarneming	onbekend, geen gegevens te vinden
4	Ha3	Hatertseweg 275	nov 2005	waarneming	nieuwbouw 34 woningen, veel verstoord door voorafgaande

⁴ <http://www.nijmegen.nl/imap/> en: <http://kaart.nijmegen.nl/historie/> (geraadpleegd eind november 2014).

					bloemisterij.
5	Plo1	Ploegstraat, plangebied Frij'hof	nov 2009 en feb 2010	proefsleuven- onderzoek	Nieuwbouw van 138 woningen: weinig sporen, daterend uit periode na 1850. Geen vervolg nodig geacht.

De relatief magere oogst aan uitgevoerd archeologisch onderzoek sinds 1994 heeft in het geval van nr. 1 opgeleverd dat daar ter plekke nog belangwekkende archeologische resten in de bodem aanwezig zijn. Het gaat daarbij om kelders van een uit de 19de eeuw stammende bierbrouwerij, waarvan er destijds meerdere van in Nijmegen aanwezig zijn geweest. In een breder cultuurhistorisch opzicht zijn deze resten van belang omdat ze een specifieke periode in de Nijmeegse geschiedenis, de opkomst als industriestad, illustreren. Van deze en andere brouwerijen in Nijmegen rest vrijwel niets meer.

Van één waarneming (nr. 3) zijn helemaal geen gegevens bekend. Mogelijk bevinden deze zich nog in een analoog archief bij het Bureau Archeologie en Monumenten van de gemeente Nijmegen, maar dit is momenteel niet toegankelijk. De andere twee waarnemingen hebben geen archeologische belangwekkende zaken opgeleverd. Daarbij moet aangetekend worden dat waarnemingen in de periode voor de implementatie van het Verdrag van Valetta in 2007 niet die zeggingskracht hebben als nadien. De archeologen werden destijds vaak alleen geduld bij (delen van) de werkzaamheden, zonder dat ze altijd volgens hun eigen methoden konden werken, waardoor er ook veel informatie verloren kan zijn gegaan.

Het proefsleuvenonderzoek aan de Ploegstraat (nr. 5) is methodisch een sprong voorwaarts van de eerder genoemde onderzoeken. Tijdens het onderzoek zijn wel sporen en vondsten gedaan, daterend uit de periode na 1850. Een vervolgonderzoek werd voor dit project niet nodig geacht. Daarmee is het plangebied als geheel vrijgegeven.

Op basis van de aldus gegenereerde data dient het terrein van nr. 1 gewaardeerd te worden als een waarde 3 gebied. Dit is al zo, op andere gronden.⁵ De gebieden 2, 4 en 5 kunnen als geheel afgewaardeerd worden naar waarde 0. Van het onder nr. 3 uitgevoerde onderzoek kan niets gezegd worden, deze blijft dus onveranderd.

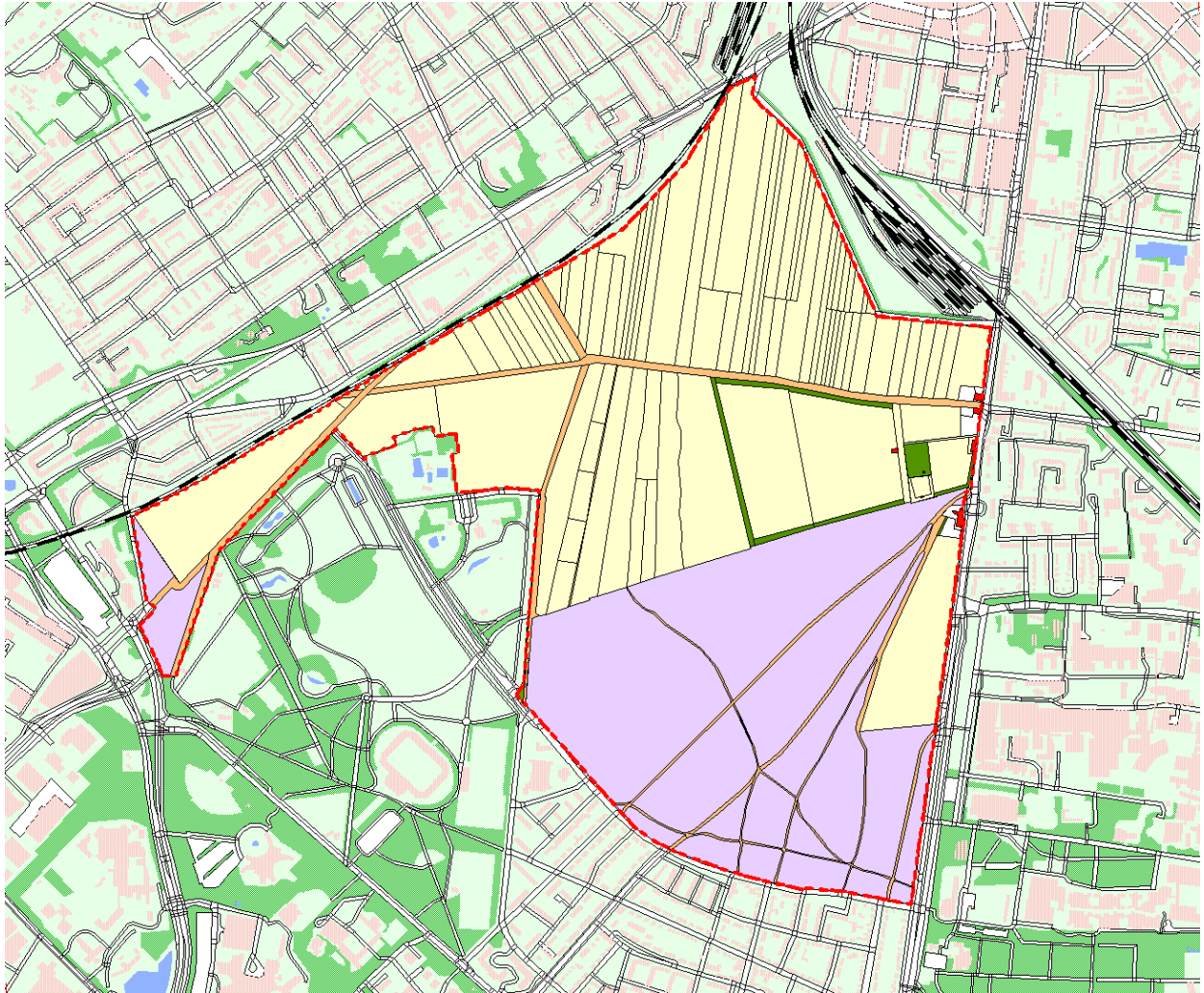
3 De kadasterkaart van 1832

Na de stichting van het Koninkrijk der Nederlanden is al vrij snel heel Nederland nauwkeurig in kaart gebracht. Daarbij werden alle gebouwen, wegen en waterwegen, sluizen, bruggen en de percelering zo goed mogelijk in kaart gebracht. Van de gebouwen en percelen werd genoteerd wie de eigenaar was, wat het landgebruik was en hoe eventuele toponiemen luiden. Het landschap dat toen in kaart werd gebracht gaat zeker terug tot in de achttiende eeuw, en vaak zelfs nog terug naar de late middeleeuwen. Waar dus op dat moment huizen, gehuchten of dorpen voorkomen gaat de geschiedenis vaak vele honderden jaren terug. Door de landschappelijke omstandigheden kan dat in sommige gevallen zelfs tot ver voor de middeleeuwen zijn, en bestaat er een bewoningscontinuïteit sinds de Romeinse tijd of zelfs ijzertijd. In enkele gevallen gaat zelfs dat nog verder terug. Het is dus niet onlogisch om bewoonde locaties van de kaart uit 1832 als archeologisch hoge waarde gebieden te beschouwen. In het kaartbeeld is dit vertaald naar een cirkelvormige gebiedsaanduiding rondom de vermelde gebouwen. Daarmee wordt enerzijds de

⁵ Het terrein is beschreven als Z-36 in de Terreinencatalogus van de Gemeente Nijmegen. Hierin staan de omschrijvingen van terreinen die op de archeologische beleids- en advieskaart (ABAK) de waarden 2 of 3 hebben. Terrein Z-36 wordt omschreven als: "De kruising van de St. Annastraat, de Groenestraat en de Groenewoudseweg is eeuwenlang van betekenis geweest. Dit is de plek, aan de belangrijkste weg in zuidelijke richting, van een klein gehucht dat rond een kapel is gegroeid. Nabij dit gehucht heeft eertijds een tol gelegen. Deze kapel moet volgens Gorissen al in de late middeleeuwen hebben gestaan. De kapel gaf zijn naam aan een buurtschap onder Hatert. De kapel werd afgebroken in 1598".

onnauwkeurigheid van deze oude kaarten verder ingeperkt, en worden de eventuele oudere bewoningsresten in de ondergrond ook meegenomen.

Recentere kaarten uit de 19de eeuw zoals de kaart van Tranchot en Von Müffling uit 1820, de Topografische Militaire kaart uit 1850 en de topografische kaart uit 1879 laten de continuering van het kaartbeeld uit 1832 zien. Pas met de kaart van Toonen uit 1890 en de topografische kaart uit 1910 zien we nieuwe bebouwing opkomen, met name tussen de Sint Annastraat en het noordelijk deel van de Hatertseweg.⁶

Afb. 1 De kadasterkaart uit 1832 geplot op de moderne topografie. Het landgebruik bestaat voornamelijk uit heide en bouwland (akkers). De weinige huizen concentreren zich tegen de huidige Sint Annastraat en bij het kruispunt met de huidige Groenestraat - Groenewoudseweg.

De kaart uit 1832 laat zien dat het gebied grotendeels leeg is: heide en bouwland (akkers). De weinige bebouwing concentreert zich aan de oostkant, tegen de latere Sint Annastraat aan, en rond de kruising van deze weg met de Groenestraat en de Groenewoudseweg. Het is niet verwonderlijk dat juist in die hoek ook bij het uitgevoerde archeologisch onderzoek nr. 1 behoudenswaardige resten zijn ontdekt.

Bij de gebouwen die niet al binnen een waarde 3 gebied vallen dient een cirkel met een straal van 25 m genomen te worden, die waarde 3 dient te krijgen. Deze beperkte afstand maakt het mogelijk om de resten van de gebouwen, met direct geassocieerde sporen, te beschermen; het verrekent kleine meetfouten en niet in het minst legt het geen grotere claim op de omgeving dan strikt noodzakelijk is.

⁶ Al deze kaarten zijn te vinden op <http://kaart.nijmegen.nl/historie/>.

4 Het beleg van Nijmegen in 1794

In 1792 raakte de Republiek der Vereenigde Nederlanden in oorlog met de jonge Franse Republiek. Na een wisselend verloop van de krijgskansen verplaatste de strijd zich van Noord-Frankrijk naar België en Nederland. In 1794 werd in een hoog tempo het zuiden van Nederland door de Franse troepen ingenomen, en eind 1794 werd Nijmegen belegerd en ingenomen. De Franse legers waren na een lange campagne dringend toe aan rust en bevoorrading. De inname van Nijmegen leverde ze dat laatste in ruime mate op. Hierdoor gesterkt konden ze in de strenge winter van 1794/95 vervolgens de bevroren Rijn oversteken en begin 1795 werden Utrecht en Amsterdam ingenomen. De stadhouder vluchtte naar Engeland, en daarmee kwam een einde aan de Republiek. Van de belegering door de Franse troepen is een kaart gemaakt, waarop zowel de vesting Nijmegen als de Franse schansen, loopgraven en kampementen staan aangegeven. Deze kaart is niet zo nauwkeurig als de eerder genoemde kadasterkaart, maar geeft toch nuttige informatie. Van de tijdelijke kampementen waar de duizenden troepen en hun (trek) dieren verbleven resten nergens meer zichtbare herinneringen. De enige informatie die we hier mogelijk nog van hebben –buiten deze kaart- zijn de archeologische resten.

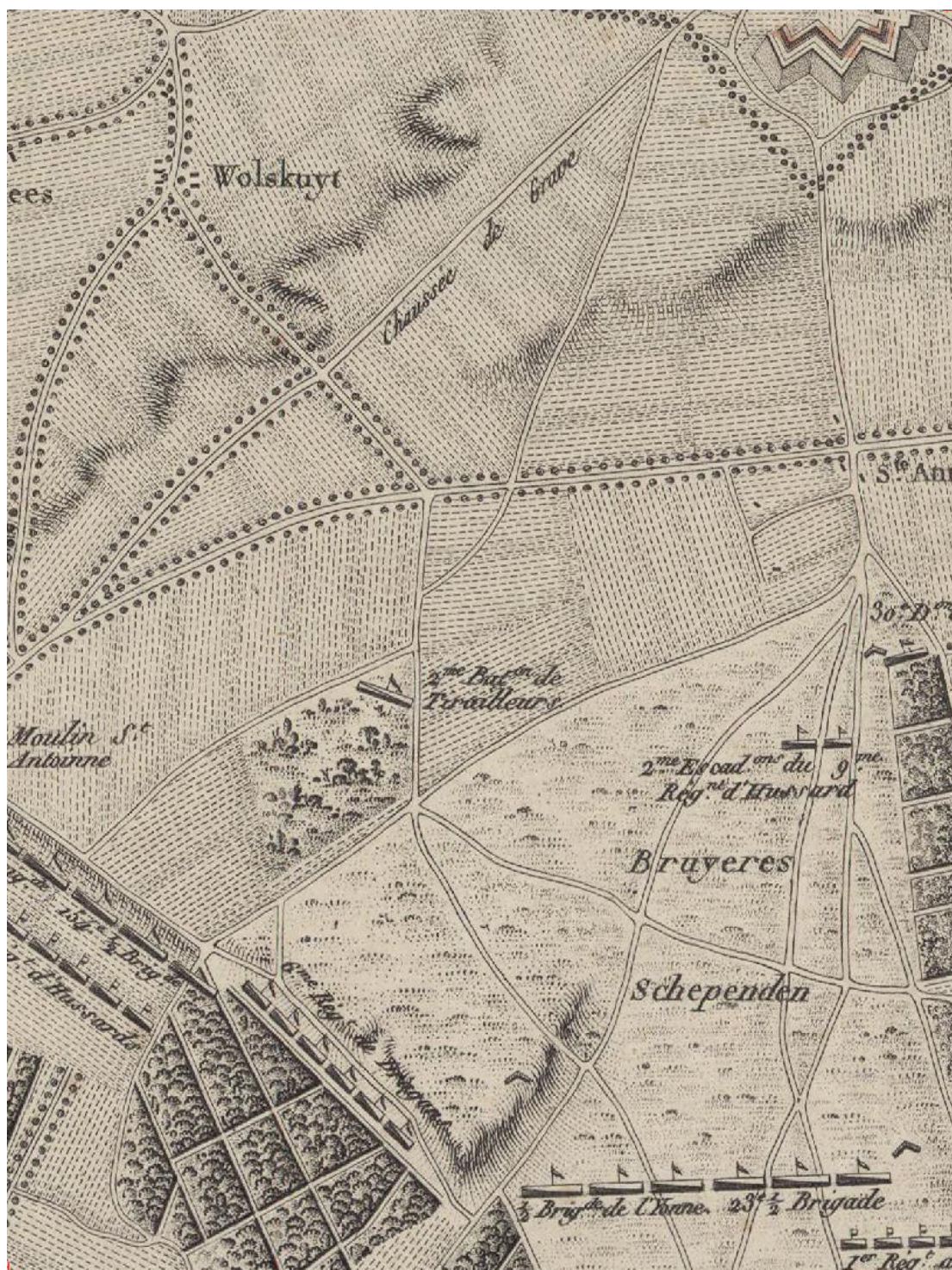
In het begin van de negentiende eeuw zijn op diverse locaties waar de Franse troepen in 1794 hun batterijen hadden opgesteld nieuwe forten gebouwd. Deze forten hebben nog lang hun stempel op het moderne Nijmegen gedrukt, en leven nu nog voort in de straatnaamgeving.

Van een eerder beleg door Franse troepen in 1672 (het zogenaamde Rampjaar) is wel een kaart beschikbaar, maar deze dekt niet het plangebied. Van de belegering in 1702 lijkt geen kaart te bestaan waaruit zou kunnen blijken waar welke troepen gelegerd waren. Van het beleg in 1591 door Maurits van Oranje is een prent beschikbaar, waaruit blijkt dat de Staatse troepen ten zuiden van de stad Nijmegen opgesteld waren.⁷ Er kan niet uit afgeleid worden of ze ook binnen het plangebied actief waren.

Afb. 2 Inname van Nijmegen in 1591 door Staatse troepen onder leiding van prins Maurits. Bron: <http://www.geheugenvannederland.nl>.

⁷ <http://www.geheugenvannederland.nl/?/nl/items/RIJK04:RP-P-OB-78.784-282> (geraadpleegd eind november 2014).

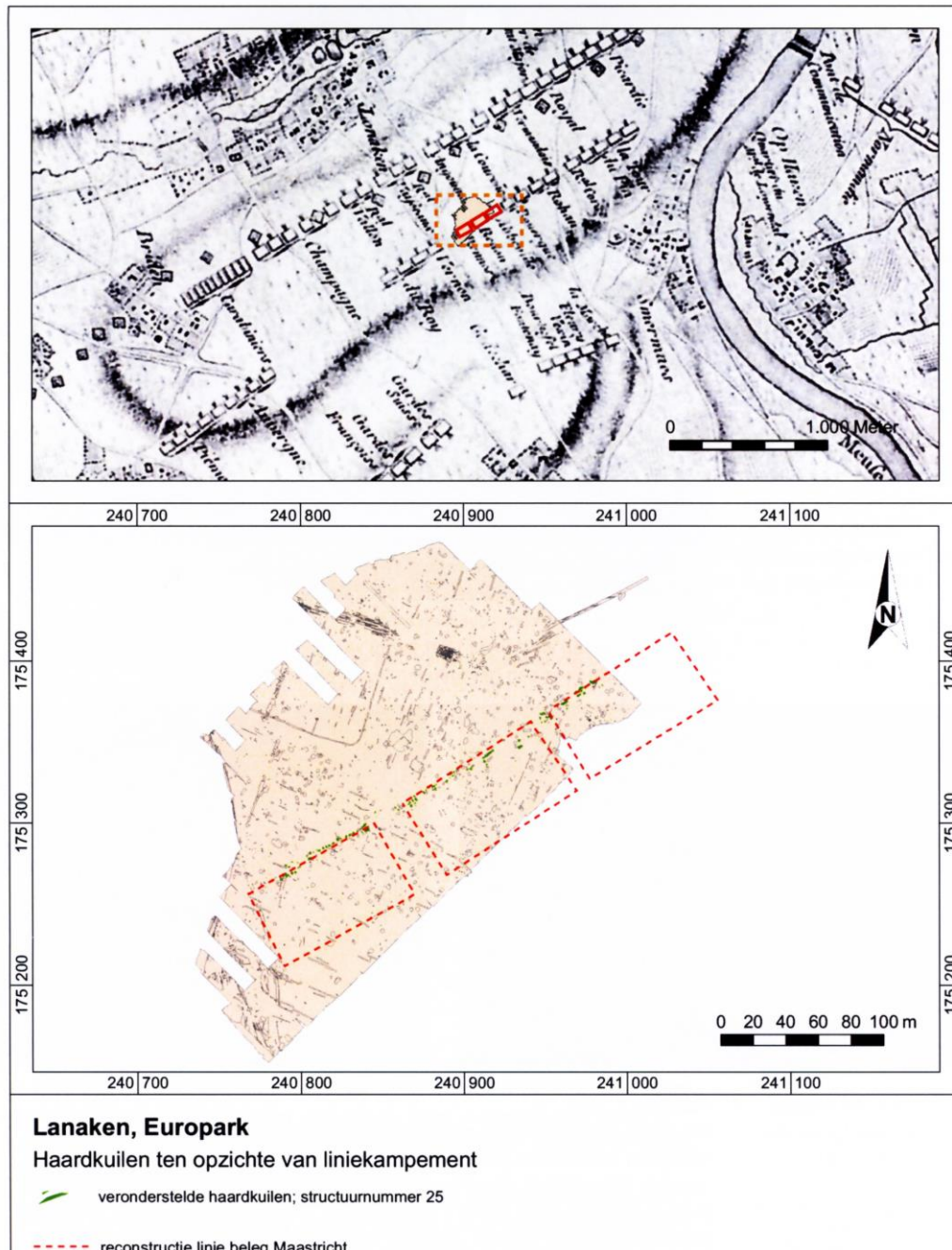

Afb. 3 Detail van de kaart van het beleg van 1794. Rechts zijn de tuinen van landgoed Heijendaal te herkennen, in het noorden nog net een deel van de vestingwerken van de stad Nijmegen. De wegen komen redelijk overeen met de kadasterkaart uit 1832.

Binnen het plangebied ligt in 1794 één kampement van een Franse cavalerie eenheid, te weten het tweede eskadron van het negende regiment Huzaren.⁸ Van een dergelijk kamp kunnen met name de latrines en kookgelegenheden aangetroffen worden, inclusief de bijbehorende vondsten. Omdat er voor zover bekend alleen een kampement gelegen heeft en er geen gevechten hebben plaats

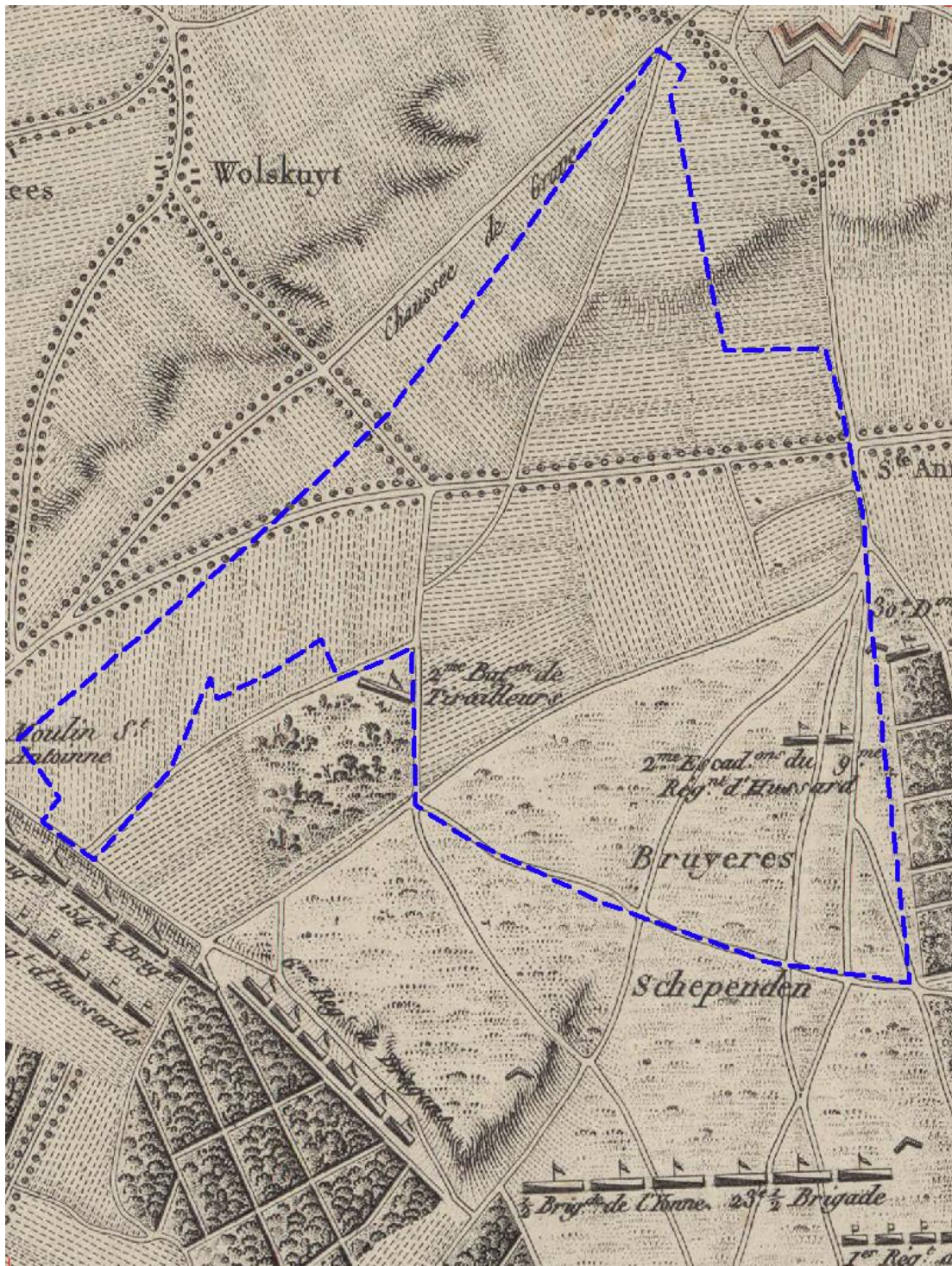
⁸ Sabron 1892-3, *De oorlog van 1794-95 op het grondgebied van de Republiek der Vereenigde Nederlanden*, Breda, heeft het Franse origineel omgezet naar een modernere ogende topografische kaart omgezet: Bijlage 24 "Beleg van Nijmegen". Op deze locatie beschrijft hij in de tekst 2 eskadrons van het 9de regiment Huzaren, wat mogelijk beter overeenkomt met de afgebeelde twee blokjes.

gevonden, is aan te nemen dat er geen grote hoeveelheden verschoten kogels aanwezig zullen zijn. Wel kunnen er rijen met kuilen voorkomen, die al eerder bij dergelijke kampementen zijn aangetroffen.⁹ Door de relatief ondiepe ligging, in of aan het moderne maaiveld, is de kans aanwezig dat eventuele overblijfselen verstoord kunnen zijn. Daarom is niet zozeer sprake van een (bekende) waarde als van een hoge verwachting op het aantreffen van resten van dit kampement.

Afb. 4 Vergelijkbare situatie uit Maastricht: een kaart van het beleg van Maastricht in 1748 door de Franse troepen, en de archeologische weerslag in een opgraving. Uit Dyselinck 2009.

⁹ T.A.F. Dyselinck, *Lanaken Europark. Definitief Archeologisch Onderzoek*, Baac rapport A-07.0285, 's-Hertogenbosch 2009.

Afb. 5 Hetzelfde beeld als afb. 3, maar met de omtrek van het gecorrigeerde plangebied van dit bestemmingsplan. De kaart is met name in de afstanden Noord-Zuid niet helemaal correct. Dit maakt het nauwkeurig aangeven van het kampement moeilijker.

De locatie van het kampement kan worden bepaald aan de hand van de ligging ten opzichte van de Sint Annastraat en vooral van de tuinen van landgoed Heijendaal. Omdat niet bepaald kan worden hoe groot het kampement was, en de kaart zoals aangegeven enige onnauwkeurigheid bevat, is een wat ruimere zone aangegeven waar zich deze resten kunnen bevinden. Dit gebied dient een waarde 2 te krijgen omdat de kans op het aantreffen van archeologie hoog is, maar nog niet aangetoond is dat deze resten zich hier ook (nog) bevinden.

nr	adres	omschrijving	opmerking
6	tussen Annastraat en Hatertseweg, ten noorden van Kastanjelaan	kampement Franse troepen	begrenzing door onnauwkeurige kaart 1794 niet geheel duidelijk

5 Schansen op de kaart?

De topografische kaart uit 1799, die door De Man is opgesteld, laat vrijwel hetzelfde beeld zien als de hier eerder genoemde Franse kaart uit 1794. De verschillen die we zien komen voort uit een iets ander detailniveau, de fouten die gemaakt zijn bij het nauwkeurig inmeten (en verrekenen van de lengte- en breedtekromming van de aarde) en omdat er op enkele plaatsen daadwerkelijk andere zaken zijn afgebeeld.

Onder dat laatste kunnen twee vierkante objecten gerangschikt worden, die getuige het perspectief, bestaan uit een wal die een relatief klein vierkant gebiedje omsluit. Ze houden met hun oriëntatie geen rekening met de bestaande landschappelijke indeling, en opvallend is dat bij de meest oostelijke van de twee de doorgaande weg precies door dit omwalde gebiedje loopt. Deze lijkt ook een duidelijke opening te hebben aan de zuidkant, waar het pad het object verlaat. De situatie aan de noordzijde is niet duidelijk. Bij de westelijke van de twee is geen duidelijke in- of doorgang te ontwaren. De afmetingen bedragen circa 110 bij 110 meter, gemeten aan de buitenzijde van het object.

Er is op dit, en de aangrenzende kaartbladen, slechts één enkel object dat hierop lijkt. Dit bevindt zich circa 800 m ten zuidwesten van het meest westelijke van de twee 'schanzen'. Het wijkt in de vorm af: het is langwerpiger en niet vierkant, de hoeken zijn duidelijk afgerond en de zijden wijken naar binnen toe. Het heeft één ingang in de meest westelijke korte zijde, en een in de noordelijke lange zijde, tegen de hoek met de oostelijke korte zijde. Dit object meet circa 100 bij 130 m.

Het is onduidelijk wat er met de afgebeelde objecten bedoeld wordt. Boomgaarden en moestuinen zijn elders duidelijk anders aangegeven. Mogelijk zijn het beschutte schaapskooien, of opstelplekken voor bijenkorven. Een andere optie is dat het hierbij gaat om schansen, waarbij de mogelijkheid van een zogenaamde vluchtschanse niet uitgesloten kan worden.¹⁰

De afmetingen lijken te pleiten voor schansen of schaapskooien. De onduidelijkheid betreffende de aard van de objecten, de aanname dat de eventuele resten vrijwel geheel of uitsluitend in de bovengrond zullen zitten, en de onnauwkeurigheid van de betreffende kaart, is het voorlopig aan te bevelen wel rekening te houden met het gegeven dat in deze omgeving iets zit, of zou kunnen zitten, maar is het onvoldoende om de waarde van het gebied hiervoor te verhogen.

nr	adres	omschrijving	opmerking
7	zuiden plangebied	twee schansen?	toewijzing onduidelijk, de westelijke ligt mogelijk half buiten het plangebied.

6 De Tweede Wereldoorlog

Bekende stellingen uit de Tweede Wereldoorlog komen voor zover bekend alleen buiten het gebied voor, met name in het Goffertparken in het gebied tegen de spoorlijn Nijmegen-Roermond. Daarnaast zijn er diverse locaties bekend van gebouwen die door de Duitse bezetter gevorderd waren.

¹⁰ Rondvraag bij enkele Nijmeegse amateur-historici met een meer dan gemiddelde belangstelling voor kaarten, en bij medewerkers van het Regionaal archief Nijmegen heeft geen resultaat opgeleverd.

Binnen het plangebied zijn acht complexen door de Duitsers gevorderd geweest. Met de kennis van recent uitgevoerd archeologisch onderzoek elders in Nijmegen, is de kans groot dat tijdens en na de bevrijding van Nijmegen deze gebouwen daarna door geallieerde troepen in gebruik zijn genomen. Dit is in eerste instantie gebeurd tijdens en kort na Operatie Market Garden, maar vooral ook in de voorbereiding op Operatie Veritable. In die fase moesten een kwart miljoen soldaten in en rond Nijmegen ondergebracht worden. Het patroon dat we zien is dat daarbij bij de in gebruik genomen gebouwen deels loopgraven en (schuil-) onderkomens gegraven werden, die later net als 'echte' afvalkuilen volgestort zijn met materiaal, inclusief vaak ook nog scherpe munitie. Op basis van deze kennis, de vaak relatief kleine omvang van de sporen, in relatie met een hoge informatiewaarde, is gekozen de percelen waarop deze gebouwen staan of stonden, in principe een hoge archeologische verwachtingswaarde toe te kennen.

nr	adres	omschrijving	eenheden / gebruik
8	Sint Annastraat 190	NV Garage Moll	Kraftfahrzeugstelle des HKP 558
9	Groenestraat 170-172	De Haard	Opslagplaats DW
10	Groenestraat 121	chocoladefabriek Van Dungen	opslagplaats Wehrmacht
11	Dobbelmannweg	RK Jongensschool & RK Meisjesschool en Klooster Dobbelmanweg	legering 1 ^e Komp. Gren. EuA Batl. 365
12	Muntweg	Fabrieksgebouw Drija aan de Muntweg en open terrein ernaast	Bezirksverwaltung U XII Lager III met opslagplaats bouwmaterialen DW
13	Akkerlaan	RK School Akkerlaan	Legering Duits spoorwegpersoneel
14	Akkerlaan	Parochiehuis Akkerlaan	Legering Duits spoorwegpersoneel
15	Veldstraat		Opslagplaats vermoedelijk horende bij Sanitätspark en legering manschappen Marine Infanterie

Van deze terreinen is er bij nummer 8 en 10 sub-recent grootschalige nieuwbouw gerealiseerd, waarbij waarschijnlijk de meeste aanwezige resten verstoord zullen zijn. Omdat er geen archeologisch onderzoek heeft plaatsgevonden is dit een beredeneerde aanname. Toevalsvondsten uit de Tweede Wereldoorlog kunnen niet worden uitgesloten, inclusief de aanwezigheid van scherpe munitie. Ook vondsten uit eerdere perioden zijn hier niet uit te sluiten.

Het terrein aan de Muntweg (nr. 12) is een oud opslagterrein van o.a. de Wehrmacht. De Haard (nr. 9) aan de Groenestraat 170-172 lijkt grotendeels onveranderd te zijn waardoor de kans op het nog aanwezig zijn van eventuele resten groot is.

De gebouwen die in gebruik waren voor de legering van grotere aantallen Duitsers, zoals nummers 11, 13, 14 en 15, komen het meest in aanmerking om naderhand ook door de geallieerden (tijdelijk) overgenomen te zijn. Zij bieden dus de grootste kans op het aantreffen van resten uit de periode 1944-1945, en zijn daarom als hoge verwachtingsgebieden op de kaart opgenomen. Van de andere nummers is of waarschijnlijk dat er geen grootschalige inkwartiering heeft plaats gevonden, net zo min als het naderhand begraven van overgebleven resten en munitie; of er heeft moderne nieuwbouw plaats gevonden waarbij aannemelijk is dat eventuele nog aanwezige resten al verstoord zijn.

Van de acht terreinen met een mogelijk belang uit de Tweede Wereldoorlog komen er dus vier in aanmerking voor een hoge verwachtingswaarde.

7 Veranderingen in het kaartbeeld

De indeling in archeologische waarden volgt de indeling die in het recent in werking getreden facetbestemmingsplan archeologie gehanteerd wordt. Ook de regels die aan deze waarden

gekoppeld zijn komen uit dit facetbestemmingsplan voort. Onderscheiden zijn de volgende waarden:

waarde 4	beschermde archeologisch rijksmonument
waarde 3	dubbelbestemming archeologie vanwege de hoge waarde van het gebied
waarde 2	dubbelbestemming archeologie vanwege de hoge verwachting op het aantreffen van archeologische resten in de bodem
waarde 1	gebieden waarvan de waarde nog niet is vastgesteld, of waar een lage of middelhoge verwachting bestaat op het aantreffen van archeologische resten in de bodem
waarde 0	in deze gebieden zijn geen archeologische resten meer te verwachten, meestal omdat de bodem ingrijpend verstoord is. Ook geheel opgegraven gebieden krijgen deze waarde, omdat er na het uitgevoerde onderzoek geen archeologische resten meer aanwezig zijn.

Binnen het bestemmingsplan Nijmegen-Midden komen geen beschermde rijksmonumenten voor. De waarden 0 tot en met 3 komen wel voor.

In totaal zijn er acht veranderingen in het kaartbeeld ten opzichte van het vorige bestemmingsplan. Het gaat daarbij om vijf gebieden die waarde 3 krijgen, of die in omvang iets uitgebreid zijn. In één geval heeft een gebied waarde 2 gekregen. Dit is het gebied waar het genoemde Franse kampement gelegen heeft. Omdat de kaart uit 1794 minder nauwkeurig is, is het gebied bepaald aan de hand van de relatieve ligging van de ten oosten van de moderne Annastraat gelegen monumentale tuinaanleg van het landgoed Heijendaal. Bij drie gebieden kan de waarde omlaag naar 0: geen archeologische waarde meer aanwezig of te verwachten.

7.1 Terreinen die in waarde dalen:

nummer	oude waarde	nieuwe waarde	reden	bron
2	1	0	geen archeologie meer aanwezig of te verwachten	archeologisch onderzoek
4	1	0	geen archeologie meer aanwezig of te verwachten	archeologisch onderzoek
5	1	0	geen archeologie meer aanwezig of te verwachten	archeologisch onderzoek

7.2 Terreinen die in waarde stijgen:

nummer	oude waarde	nieuwe waarde	reden	bron
6	1	2	kampement Franse troepen beleg 1794 (m.n. 2 ^{de} eskadron 9 ^{de} regiment Huzaren)	beleg Nijmegen, Franse kaart uit 1794.
11	1	3	grote kans aantreffen resten WO II	RAN 77.
13	1	3	grote kans aantreffen resten WO II	RAN 77.
14	1	3	grote kans aantreffen resten WO II	RAN 77.
15	1	3	grote kans aantreffen resten WO II	RAN 77.

8 Conclusie

Het bestemmingsplangebied Nijmegen-midden bestond en bestaat grotendeels uit een gebied dat archeologisch gezien een onbekende, lage of middelhoge verwachting heeft. Daar komen nu vijf gebieden bij die een hogere waarde krijgen. Deze zijn allen te plaatsen in de nieuwe tijd.

Niet uit te sluiten is dat op basis van toekomstig onderzoek, zij het archeologisch onderzoek of anderszins, hierin veranderingen gaan optreden. Dit zal waarschijnlijk tot een verdere verfijning van de kaart leiden, wat logisch is.

Nijmegen
januari 2015